

Van landschapspijn en gruttomelk

TEKST KIM VAN DAM

Wat wil het landschap nu eigenlijk zelf? Dat is de vraag die landschapsarchitect Peter de Ruyter zichzelf steeds vaker stelt. Hij heeft het dan vooral over het Friese landschap, dat in zijn ogen van Friesland de rijkste provincie van Nederland maakt. Uniek vanwege 'hoe het eruit ziet' – het weidse landschap, de afwisseling van klei, zand en veen – maar ook vanwege 'hoe het tot stand gekomen is' – door hardwerkende mensen, in gezamenlijkheid, door de *mienskip* dus.

Het boek *Vloeiend Landschap. Over de toekomst van het Friese landschap* van De Ruyter is dan ook een liefdesverklaring, maar die liefde staat wel hevig onder druk. Want De Ruyter maakt zich steeds meer zorgen. Beeldbepalend cultureel erfgoed, zoals de coöperatieve melkfabrieken, verdwijnt uit het dorpsbeeld; de lage veengebieden staan onder druk door voortdurende afwatering; overal verschijnen eentonige bedrijventerreinen en slecht afgestelde windmolens verstoren menig vergezicht. Kortom: de schoonheid van het Friese landschap brokkelt stukje bij beetje af.

Dat er veel verandert is in de ogen van De Ruyter niet per definitie erg, dat hoort erbij. Het lijkt er echter op alsof de huidige veranderingen vooral ten nadele van het Friese landschap uitvallen. Ze leiden – zoals Theunis Piersma in het voorwoord schrijft – tot 'landschapspijn'. En omdat we het landschap niet zelf kunnen vragen wat het wil, heeft het mensen nodig die zich zijn lot aantrekken.

De Ruyter is duidelijk één van die mensen. Tussen 2008 en 2012 was hij directeur van Atelier Fryslân, de werkplaats over ruimtelijke kwaliteit van de provincie Fryslân. Hij is dus professioneel begaan met zijn onderwerp, maar uit het boek blijkt vooral zijn sterke persoonlijke betrokkenheid. De Ruyter neemt de lezer mee op zijn tocht langs een paar van die typische Friese landschappen en stipt daarbij en passant

allerlei dilemma's aan. Dat levert interessante beschouwingen op. Bijvoorbeeld over hoe de productie van melk voor de Chinese en Aziatische markt het landschap van het Lage Midden onder druk zet. Eentonig Engels raaigras, intensieve bemesting en ontwatering zorgen hier voor uniforme, efficiënte landschappen waar bijvoorbeeld onze nationale vogel de grutto zich steeds minder thuis voelt.

Het moet gezegd: dit zijn natuurlijk ontwikkelingen die niet alleen in Friesland voorkomen. Het zijn stuk voor stuk bekende zaken die De Ruyter in zijn boek behandelt; 'landschappelijke misstanden' die we ook elders in Noord-Nederland tegenkomen en die Noorderbreedte sinds jaar en dag ook geregeld aankaart. Deze constatering stemt echter vooral tot nadenken: want als we ons hier met z'n allen al zo lang zorgen om maken, hoe komt het dan dat we er maar niet in slagen dit probleem op te lossen?

Het boek van De Ruyter is dan ook een pleidooi voor daadkracht, draagvlak en visie om het landschap op een hoger kwaliteitsniveau te tillen. Hiervan vinden we al een aantal interessante voorbeelden, zoals in het dorp Reduzum waar de dorpelingen zelf een eigen windmolen beheren of Holwerd, waar professionals en enthousiaste bewoners zich scharen achter plannen om Holwerd weer een toegang tot zee te geven. De Ruyter zelf doet ook voorstellen om de kwaliteit van het landschap te waarborgen. Hij pleit voor een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Zo kunnen hoogwaterzones en natuurinclusieve landbouw in het Friese veenweidegebied zelfs ruimte scheppen voor streekproducten als gruttomelk of cranberry's.

De Ruyter pleit voor een sterke centrale rol door de provincie. Tegelijkertijd moet er meer ruimte zijn voor initiatieven van bewoners. Een interessant voorstel van De Ruyter

is een Huis voor het Landschap op te richten. Geen organisatie van provincie, gemeenten of andere officiële instellingen, maar van en voor de *mienskip*, voor bewoners, boeren, wetenschappers en kunstenaars. Zij moeten met z'n allen door workshops en discussies bouwen aan draagvlak en legitimiteit van toekomstige ontwikkelingen van en in het Friese land. Een locatie voor dit Huis heeft De Ruyter ook al bedacht: een leegstaande melkfabriek aan het water van Oudega, een historische plek van samenkomst. Of het Huis voor het Landschap inderdaad het gevraagde panacee tegen landschapspijn is, moet de toekomst uitwijzen. Er zijn genoeg hobbels in de weg. Maar hoopvol stemt de gedachte in ieder geval wel. ♦

Vloeiend Landschap
Over de toekomst van het Friese landschap
Peter de Ruyter

Uitgeverij Bornmeer
ISBN 9789056153700
€ 19,50